

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. liepos 11 d.
(OR. en)

11761/23

CYBER 184
DROIPEN 107
IA 180
JAI 998
MI 607
TELECOM 229

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

---

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPRez
gavimo data:	2023 m. liepos 10 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2023) 363 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI, kurioje įvertinama, kokių mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių užtikrinti, kad būtų laikomasi Direktyvos (ES) 2019/713 dėl kovos su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/413/TVR

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2023) 363 final.

_____

Priedama: COM(2023) 363 final

Briuselis, 2023 07 10
COM(2023) 363 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

kurioje įvertinama, koku mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių užtikrinti, kad būtų laikomasi Direktyvos (ES) 2019/713 dėl kovos su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/413/TVR

1. Įvadas

Sukčiavimas negrynosiomis mokėjimo priemonėmis, kaip antai kredito ar mokėjimo kortelėmis, ir jų klastojimas yra organizuotų nusikaltėlių pajamų šaltinis, dažnai suteikiantis galimybę vykdyti kitą nusikalstamą veiklą, kaip antai terorizmą, prekybą narkotikais ir prekybą žmonėmis. Dėl šių nusikaltimų patiriama didelių nuostolių: bendra sukčiavimo operacijų naudojant korteles, išduotas bendroje mokėjimų eurais erdvėje (SEPA), vertė 2019 m. siekė 1,87 mlrd. EUR¹. Didžioji dalis sukčiavimo operacijų yra susijusios su nuotoliniu sukčiavimu kortelėmis: 2019 m. 80 proc. sukčiavimo kortelėmis atvejų buvo susiję su nuotolinio sukčiavimo kortelėmis operacijomis, t. y. mokėjimais internetu, paštu arba telefonu². 2019 m. dėl nuotolinio sukčiavimo kortelėmis patirti nuostoliai siekė 1,50 mlrd. EUR, t. y. 4,3 proc. daugiau nei praėjusiais metais³.

Pastebimas akivaizdus tarpvalstybinis aspektas: daugiau kaip pusė visos sukčiavimo vertės 2019 m. buvo susijusi su tarpvalstybiniais sandoriais SEPA. Geografiniu požiūriu 2019 m. šalių vidaus operacijos sudarė 89 proc. visų operacijų kortelėmis vertės, tačiau tik 35 proc. iš jų buvo susiję su sukčiavimu. Vertės atžvilgiu tarpvalstybinės operacijos SEPA sudarė 9 proc. visų operacijų kortelėmis, tačiau jos buvo susijusios su 51 proc. sukčiavimo atvejų, apie kuriuos buvo pranešta⁴.

Siekdamos veiksmingai kovoti su šiais nusikaltimais, valstybės narės turi bendrai apibrėžti, kokie veiksmai turėtų būti laikomi sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu. Jos taip pat turi taikyti suderintas sankcijas ir operatyvines priemones, skirtas pranešti apie nusikalstamas veikas ir keistis informacija tarp institucijų. Todėl 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Direktyvą 2019/713 dėl kovos su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/413/TVR⁵ (toliau – Direktyva). Šia ataskaita atsižvelgiama į Direktyvos 21 straipsnyje nustatytą reikalavimą.

1.1. Direktyvos tikslai ir taikymo sritis

Direktyvos tikslai – suderinti valstybių narių baudžiamąją teisę⁶ sukčiavimo negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimo srityje ir pagerinti kompetentingų institucijų bendradarbiavimą. Šiuo tikslu Direktyvoje nustatomos būtinausios taisyklės, susijusios su nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžtimi. Direktyvos taikymo sritis yra plati ir apima bet kokius apsaugotus materialiuosius ar nematerialiuosius įrenginius, daiktus ar įrašus arba jų derinius, išskyrus teisėtą valiutą, kurie leidžia jos turėtojui ar naudotojui tiesiogiai arba kartu atliekant vieną ar daugiau procedūrų pervesti pinigus ar piniginę vertę, be kita ko, naudojant

---

¹ Europos Centrinio Banko septintoji ataskaita dėl sukčiavimo kortelėmis, skelbiama adresu <https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.en.html>.

² Ten pat.

³ Ten pat.

⁴ Ten pat.

⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.123.01.0018.01.LIT.

⁶ Nuo šio punkto, jeigu aiškiai nenurodyta kitaip, „valstybės narės“ arba „visos valstybės narės“ reiškia valstybes nares, kurioms Direktyva yra privaloma, t. y. visas ES valstybes nares, išskyrus Daniją ir Airiją, kurios nedalyvavo priimančios Direktyvą pagal priėmimo Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) pridėtą Protokolą dėl Danijos pozicijos ir atitinkamai pagal Protokolą Nr. 21 dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos.

skaitmenines atsiskaitymo priemones (2 straipsnio a punktas)⁷. Pavyzdžiui, ši apibrėžtis būtų taikoma mokėjimui mobiliuoju telefonu naudojant programėlę kartu su tapatybės nustatymo procedūra (pvz., PIN). Jis taip pat apima virtualiąsias valiutas (2 straipsnio d punktas ir 6 straipsnis).

Direktyvoje apibrėžiamos konkrečios nusikalstamos veikos, t. y.:

- negrynųjų mokėjimo priemonių naudojimas sukčiaujant (3 straipsnis);
- nusikalstamos veikos, susijusios su materialųjų negrynųjų mokėjimo priemonių naudojimu sukčiaujant (4 straipsnis);
- nusikalstamos veikos, susijusios su nematerialiųjų negrynųjų mokėjimo priemonių naudojimu sukčiaujant (5 straipsnis);
- su informacinėmis sistemomis susijęs sukčiavimas (6 straipsnis);
- nusikalstamosioms veikoms daryti naudojamos priemonės (7 straipsnis).

Be to, Direktyvoje **baudžiamoji atsakomybė išplečiama** įtraukiant fizinių ir (arba) juridinių asmenų kurstymą, organizavimą ir padėjimą daryti pirmiau minėtas nusikalstamas veikas bei pasikėsinimą jas padaryti (8 straipsnis).

Būtiniausi didžiausių **sankcijų**, kurios turi būti taikomos už Direktyvoje nurodytas nusikalstamas veikas, dydžiai nurodyti 9 straipsnyje.

Tolesniuose straipsniuose nustatytos būtiniausios **juridinių asmenų atsakomybės** sąlygos (10 straipsnis) ir sankcijos, kurios apima baudžiamojo arba ne baudžiamojo pobūdžio baudas, taip pat pateikiamas kitų sankcijų, kurios gali būti taikomos, sąrašas (11 straipsnis).

12 straipsnio tikslas – užtikrinti, kad Direktyvoje apibrėžti pažeidėjai būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn už padarytas Direktyvos 3–8 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas. Valstybės narės **jurisdikcija** turi būti nustatoma, jeigu: a) visa nusikalstama veika ar jos dalis yra padaryta jos teritorijoje ir (arba) b) nusikalstamą veiką padaręs asmuo yra jos pilietis. Kitaip tariant, Direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytas teritoriškumo principas, o b punkte įtvirtintas aktyvios pilietybės principas.

Direktyvos 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad 3–8 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų **tyrimo** ir baudžiamojo persekiojimo už jas **priemonės** turėtų būti veiksmingos, proporcingos ir prieinamos atsakingiems asmenims, padaliniams ir tarnyboms. Direktyvos 13 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad informacija apie 3–8 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas turėtų būti nepagrįstai nedelsiant pateikiama tų nusikalstamų veikų tyrimą ar baudžiamąjį persekiojimą už jas vykdančioms institucijoms.

Kalbant apie keitimąsi informacija, 14 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės turėtų visą parą be poilsio dienų veikiančius nacionalinius operatyvinius **kontaktinius punktus**, kad į bet kokį skubų užsienio prašymą būtų galima atsakyti per 8 valandas.

Be to, Direktyvos 15 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės sukurtų tinkamus kanalus, kad būtų galima nepagrįstai nedelsiant **pranešti** valdžios institucijoms **apie** 3–8 straipsniuose nurodytas **nusikalstamas veikas**. Visų pirma finansų įstaigos raginamos pranešti apie įtariamą sukčiavimą teisėsaugos ir teisminėms institucijoms (15 straipsnio 2

---

⁷ Visi minėti straipsniai yra susiję su Direktyvos straipsniais, išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip.

dalį). Pranešimas dažnai yra nusikalstamų veikų tyrimo pradžios taškas (27 konstatuojamoji dalis).

Galiausiai Direktyvos 16 ir 17 straipsniuose atitinkamai aprašoma **pagalba ir parama nukentėjusiesiems ir prevencija**.

1.2. Ataskaitos tikslas ir metodika

Direktyvos 20 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad ne vėliau kaip 2021 m. gegužės 31 d. įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad būtų laikomasi šios direktyvos, ir praneštų apie juos Komisijai.

Šia ataskaita atsižvelgiama į Direktyvos 21 straipsnyje Komisijai nustatytą reikalavimą Europos Parlamentui ir Tarybai pateikti ataskaitą, kurioje būtų įvertinama, koku mastu valstybės narės ėmėsi šiai direktyvai įgyvendinti būtinų priemonių. Ataskaitoje, kuri yra pirmoji pagal 21 straipsnį teikiama ataskaita, apžvelgiamos pagrindinės perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės.

Valstybės narės Direktyvą perkėlė į nacionalinę teisę, be kita ko, rinkdamos informaciją apie atitinkamus teisės aktus ir administracines priemones, ją nagrinėdamos, rengdamos naujus teisės aktus arba, daugeliu atvejų, iš dalies keisdamos galiojančius teisės aktus, užtikrindamos jų priėmimą ir galiausiai pranešdamos apie juos Komisijai.

Iki perkėlimo į nacionalinę teisę dienos (2021 m. gegužės 31 d.) 9 valstybės narės pranešė Komisijai, kad jos visiškai užbaigė Direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę, ir pranešė apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. 2021 m. liepos mėn. Komisija pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras dėl nepranešimo apie nacionalines perkėlimo į nacionalinę teisę priemones likusių 16 valstybių narių atžvilgiu. AT, BE, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, IT, LU, LV, MT, PL, PT, RO ir SI⁸. Nors nuo to laiko 15 valstybių narių pranešė apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, 2023 m. balandžio 30 d. duomenimis, vis dar vyksta pažeidimo nagrinėjimo procedūra dėl nepranešimo apie nacionalines perkėlimo į nacionalinę teisę priemones BG⁹ atžvilgiu.

Tolesnis aprašymas ir analizė šioje ataskaitoje grindžiami informacija apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, kurią valstybės narės pateikė iki 2023 m. sausio 31 d. Į pranešimus, gautus po minėto termino, neatsižvelgiama. Buvo atsižvelgta į visas su nacionalinės teisės aktais susijusias priemones, apie kurias pranešta, taip pat į teismo sprendimus ir prireikus į bendrą teisės teoriją. Be to, atlikdama analizę Komisija prireikus tiesiogiai susisiekė su valstybėmis narėmis dėl papildomos informacijos ar paaiškinimų. Analizės metu buvo atsižvelgta į visą surinktą informaciją.

Be šioje ataskaitoje įvardytų klausimų, gali atsirasti papildomų perkėlimo uždavinių ir kitų nuostatų, apie kurias Komisijai nepranešta, arba kitų su teisėkūra susijusių ir nesusijusių įvykių. Todėl šia ataskaita Komisijai neužkertamas kelias toliau vertinti kai kurias nuostatas ir toliau padėti valstybėms narėms perkelti Direktyvą į nacionalinę teisę ir ją įgyvendinti.

---

⁸ Valstybių narių pavadinimai šiame dokumente trumpinami pagal šias taisykles: <http://publications.europa.eu/code/lt/lt-5000600.htm>.

⁹ Informacija apie Komisijos sprendimus dėl pažeidimų nagrinėjimo procedūrų skelbiama adresu http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/?lang_code=lt.

2. Perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės

2.1. Teisinės apibrėžtys

2 straipsnyje pateikiamos pagrindinių Direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys, t. y.: negrynosios mokėjimo priemonės; apsaugoto įrenginio, daikto ar įrašo; skaitmeninės atsiskaitymo priemonės; virtualiosios valiutos; informacinės sistemos; kompiuterinių duomenų; juridinio asmens.

Valstybės narės daugiausia perkėlė šias apibrėžtis remdamosi teisės aktais, priimtais iki Direktyvos įsigaliojimo arba po jos įsigaliojimo. Kai kuriais atvejais, nors ir nėra nuostatų, kuriomis būtų apibrėžiamos konkrečios apibrėžtys, nusikalstamos veikos perkeliamos į nacionalinę teisę remiantis bendrosiomis baudžiamojo kodekso nuostatomis, kurių taikymo sritis yra platesnė (pvz., nuostatomis dėl vagysčių). Todėl tai, kad nepranešama, jog apibrėžtis buvo pažodžiui perkelta į nacionalinę teisę, nebūtinai reiškia, kad tokia apibrėžtis yra neišsami arba neatitinka reikalavimų.

Be to, kai kurios apibrėžtys yra kryžminės nuorodos į kitose direktyvose pateikiamas apibrėžtis.

a) Negrynosios mokėjimo priemonės

Atlikus vertinimą buvo atskleistas bent vienas neužbaigto perkėlimo į nacionalinę teisę atvejis, nes nebuvo atnaujinta Tarybos pamatiniame sprendime 2001/413/TVR nustatyta apibrėžtis. Todėl buvo perkeltos tik su materialiosiomis mokėjimo priemonėmis susijusios nuostatos, neapimančios apsaugoto įrenginio, daikto ar įrašo arba jų derinio, kaip numatyta Direktyvoje.

b) Apsaugotas įrenginys, daiktas ar įrašas

Kelios valstybės narės neperkėlė šios apibrėžties į nacionalinę teisę (BG, CZ, EE, ES, FI, HR, LT, NL, PL, PT, RO, SI). Tai nebūtinai laikoma reikalavimų nesilaikymu, nes paprastai šios apibrėžties reikšmė yra savaime aiški arba gali būti kildinama iš negrynosios mokėjimo priemonės apibrėžties formuluotės. Kai kuriose šalyse ši sąvoka buvo paaiškinta atliekant parengiamuosius darbus.

c) Skaitmeninės atsiskaitymo priemonės ir virtualioji valiuta

Šios dvi apibrėžtys yra labai svarbios Direktyvoje 2019/713, kurios pagrindinis tikslas buvo atsižvelgti į tai, kad Pamatinis sprendimas 2001/413/TVR nebeatspindėjo dabartinių realijų ir juo nepakankamai sprendžiami nauji uždaviniai ir klausimai, susiję su technologijų pokyčiais, kaip antai virtualiosiomis valiutomis ir mokėjimais mobiliuoju telefonu, į kuriuos reikia atsižvelgti siekiant užtikrinti visapusišką atsaką į šiuos reiškinius ir pašalinti nenumatytas kriminalizavimo spragas.

Pagrindinė problema, su kuria susiduriama perkeliant Direktyvą į nacionalinę teisę, yra virtualiosios valiutos, apibrėžtos Direktyvos 2 straipsnio d punkte, aprėptis. Elektroniniai pinigai yra apibrėžti visose valstybėse narėse, tačiau dažnai dėl Elektroninių pinigų direktyvos¹⁰ perkėlimo į nacionalinę teisę virtualiųjų pinigų apibrėžtis ir aprėptis ne visada būna paprasta.

¹⁰ 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/110/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros, iš dalies keičianti Direktyvas 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 2000/46/EB (OL L 267, 2009 10 10).

HU virtualioji valiuta laikoma nuosavybe ir elektroniniais duomenimis, todėl ji gali būti konfiskuojama ir areštuojama. Panašiai, PL virtualioji valiuta neapibrėžta teisės aktais ir tam tikru mastu nėra aišku, ar jai būtų taikomos nuostatos dėl įvairių nusikalstamų veikų, susijusių su Direktyvos perkėlimu į nacionalinę teisę, nors kai kurie autoriai mano, kad virtualiajai valiutai galėtų būti taikomos baudžiamojo kodekso nuostatos, kuriomis reglamentuojamos nusikalstamos veikos, susijusios su informacija, duomenų laikmenomis arba informaciniais duomenimis.

Daugelis valstybių narių šias apibrėžtis perkėlė į nacionalinę teisę finansinėmis taisyklėmis, o ne baudžiamosios teisės aktais (AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, LT, LU, LV, SI). Tačiau ne visais šiais atvejais patiekiamos kryžminės nuorodos į atitinkamas nacionalinės teisės aktų, kuriais apibrėžiamos nusikalstamos veikos, nuostatas. Galiausiai trijose valstybėse narėse (IT, MT, RO) abi apibrėžtys buvo perkeltos į baudžiamąjį kodeksą.

d) Informacinė sistema

Informacinė sistema 2 straipsnio e punkte apibrėžiama pateikiant kryžmines nuorodas į Direktyvos 2013/40/ES 2 straipsnio a punktą. Visos valstybės narės perkėlė šią apibrėžtį į nacionalinę teisę pagal Direktyvos nuostatas.

e) Kompiuteriniai duomenys

Kompiuteriniai duomenys 2 straipsnio f punkte apibrėžiami pateikiant kryžminę nuorodą į Direktyvos 2013/40/ES 2 straipsnio b punktą. Visos valstybės narės perkėlė 2 straipsnio f punktą į nacionalinę teisę pagal Direktyvos nuostatas.

f) Juridinis asmuo

Galiausiai 2 straipsnio g punkte apibrėžiama sąvoka „juridinis asmuo“. Beveik visos valstybės narės perkėlė šią sąvoką į savo teisės aktus. Vienintelė išimtis yra SE, kuri neturi sąvokos „juridinis asmuo“ apibrėžties. Panašiausias terminas, vartojamas perkeliant Direktyvą į nacionalinę teisę, yra „įmonė“. Ši sąvoka nėra apibrėžta jokiam teisės akte, doktrinoje ar teismų praktikoje.

2.2. Konkrečios nusikalstamos veikos

a) Negrynujų mokėjimo priemonių naudojimas sukčiaujant

Direktyvos 3 straipsnio a punkte reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi reikiamų priemonių užtikrinti, kad už tyčinį pavogtos ar kitaip neteisėtai pasisavintos ar įgytos negrynosios mokėjimo priemonės naudojimą sukčiaujant būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką.

25 valstybės narės Direktyvos 3 straipsnio a punktą perkėlė į nacionalinę teisę. 14 iš šių 25 šalių Direktyvą į nacionalinę teisę perkėlė konkrečia nuostata dėl negrynujų mokėjimo priemonių naudojimo sukčiaujant (AT, CY, ES, FI, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SE, SI, SK). Likusios valstybės narės nurodė bendresnio pobūdžio nusikalstamas veikas, kaip antai sukčiavimą ir kompiuterinį klastojimą, arba sukčiavimą, susijusį su mokėjimo priemonėmis, t. y. ne tik su negrynosiomis mokėjimo priemonėmis (BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FR, HR, LU, LV, PL, SE, SK).

HR teisės aktuose nenumatomas pavogtų ar kitaip neteisėtai pasisavintų mokėjimo priemonių naudojimas. HU perkėlimo į nacionalinę teisę nuostata yra susijusi tik su elektroninėmis negrynosiomis mokėjimo priemonėmis.

Pagal Direktyvos 3 straipsnio b punktą valstybės narės imasi reikiamų priemonių užtikrinti, kad už tyčinį suklastotos arba padirbtos negrynosios mokėjimo priemonės naudojimą sukčiaujant būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką.

Apskritai 3 straipsnio b punktas buvo visiškai perkeltas į nacionalinę teisę.

Siekdamos perkelti Direktyvą į nacionalinę teisę, 15 valstybių narių nurodė nacionalines nuostatas dėl negrynujų mokėjimo priemonių (AT, CY, DE, EE, ES, FI, HR, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SI), o dešimties valstybių narių perkėlimo į nacionalinę teisę aktai apima bendresnio pobūdžio nusikalstamas veikas, kaip antai vagystes ar sukčiavimą, arba nusikalstamas veikas, susijusias su mokėjimo priemonėmis, bet ne tik negrynosiomis priemonėmis (BE, BG, CZ, EL, FR, LU, LV, PL, SE, SK).

- b) Nusikalstamos veikos, susijusios su materialiuju negrynuju mokėjimo priemonių naudojimu sukčiaujant

Direktyvos 4 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi reikiamų priemonių užtikrinti, kad už Direktyvos pastraipose išvardytas tyčines veikas būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką. Šios pastraipos apima materialiosios negrynosios mokėjimo priemonės vagystę ar kitokį neteisėtą pasisavinimą (a); materialiosios negrynosios mokėjimo priemonės suklastojimą arba padirbimą sukčiavimo tikslais (b); pavogtos ar kitaip neteisėtai pasisavintos, arba suklastotos ar padirbtos materialiosios negrynosios mokėjimo priemonės laikymą sukčiavimo tikslais (c); pavogtos, suklastotos arba padirbtos materialiosios negrynosios mokėjimo priemonės įgijimą sau ar kitam asmeniui, įskaitant gavimą, pasisavinimą, pirkimą, perdavimą, importavimą, eksportavimą, pardavimą, transportavimą ar platinimą sukčiavimo tikslais (d).

Nors panašu, kad 4 straipsnis į nacionalinę teisę perkeltas daugiau ar mažiau pažodžiui, keliais atvejais dėl perkėlimo į nacionalinę teisę kyla klausimų, susijusių su konkrečiais pavogtos, suklastotos ar padirbtos materialios negrynosios mokėjimo priemonės įgijimo sau ar kitam asmeniui sukčiaujant veiksmais.

- c) Nusikalstamos veikos, susijusios su nematerialiuju negrynuju mokėjimo priemonių naudojimu sukčiaujant

Direktyvos 5 straipsnyje kriminalizuojami veiksmai, susiję su nematerialiuju negrynuju mokėjimo priemonių naudojimu sukčiaujant. Atlikus analizę nustatyta, kad nepanašu, jog būtų kilę sunkumų perkeliant šį straipsnį į nacionalinę teisę. Daugeliu atvejų nacionalinė nuostata taikoma tiek materialiajai, tiek nematerialiajai negrynajai mokėjimo priemonei. Maždaug pusė valstybių narių į nacionalinę teisę perkėlė Direktyvos 5 straipsnį bendresnėmis nuostatomis (BE, BG, DE, EE, FI, HR, FR, LV, PL, SE, SK), o daugiau kaip pusė jų perkėlė šį straipsnį nuostata, konkrečiai susijusia su negrynuju mokėjimo priemonių naudojimu sukčiaujant (AT, CY, CZ, EL, ES, HU, IT, LT, LU, NL, PT, RO, SI).

- d) Su informacinėmis sistemomis susijęs sukčiavimas

Direktyvos 6 straipsniu valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad už tyčia padarytą pinigų, piniginės vertės ar virtualiosios valiutos pervedimą ar pervedimo inicijavimą, dėl kurių kitas asmuo neteisėtai praranda turtą, siekiant, kad nusikalstamos veikos vykdytojas arba trečioji šalis gautų neteisėto pelno, būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką, kai tai padaroma tyčia, neturint tam teisės trukdant informacinės sistemos veikimui ar jį trikdančią (6 straipsnio a punktas); arba neturint tam teisės įvedant, keičiant, ištrinant, perduodant ar pašalinant kompiuterinius duomenis (6 straipsnio b punktas). 6 straipsnį į nacionalinę teisę perkėlė visos valstybės narės.

e) Nusikalstamoms veikoms daryti naudojamos priemonės

Direktyvos 7 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi būtinų priemonių užtikrinti, kad už prietaiso ar priemonės, kompiuterinių duomenų ar bet kokių kitų priemonių, pirmiausia sukurtų arba specialiai pritaikytų bet kuriai iš 4 straipsnio a-b punktuose, 5 straipsnio a-b punktuose arba 6 straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų, gamybą, įsigijimą sau ar kitam asmeniui arba galimybę jais naudotis, bent jau tais atvejais, kai jie padaromi siekiant panaudoti šias priemones, būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką.

7 straipsnį į nacionalinę teisę perkėlė dauguma valstybių narių (AT, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LV, NL, RO, SE, SI, SK).

Šešios šalys Direktyvos 7 straipsnį į nacionalinę teisę perkėlė nuostatomis, kuriose pateikiamos nuorodos į platesnės aprėpties nuostatas, susijusias su bendro pobūdžio nusikalstamomis veikomis, kaip antai vagystėmis, arba su finansinėmis priemonėmis ir mokėjimo priemonėmis (BG, FI, FR, LV, SE, SK). 17 šalių šį straipsnį į nacionalinę teisę perkėlė specialia nuostata dėl priemonių, naudojamų įvairioms Direktyvoje apibrėžtomis nusikalstamoms veikoms, susijusioms su materialiosiomis arba nematerialiosiomis negrynosiomis mokėjimo priemonėmis, vykdyti (AT, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, IT, LT, LU, MT, NL, PL, RO, SI).

Panašu, kad penkios valstybės narės (BE, BG, HU, PL, PT) patyrė sunkumų perkeldamos šį straipsnį į nacionalinę teisę.

2.3. Bendrosios taisyklės, taikomos atitinkamų nusikalstamų veikų atvejais

a) Kurstymas, organizavimas ir padėjimas bei pasikėsinimas

Pagal Direktyvos 8 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi užtikrinti, kad už 3–7 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų kurstymą, organizavimą ar padėjimą jas daryti būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką.

Šią nuostatą į nacionalinę teisę perkėlė visos valstybės narės. Dauguma valstybių narių Direktyvą į nacionalinę teisę perkėlė anksčiau galiojusiame straipsnyje dėl kurstymo, organizavimo ir padėjimo apskritai (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK). Tačiau dvi valstybės narės nusprendė priimti naują nuostatą, kuri taikoma tik Direktyvoje nurodytų nusikalstamų veikų atvejais (CY, MT).

Direktyvos 8 straipsnio 2 dalies pirmame sakinyje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, jog už pasikėsinimą padaryti 3 straipsnyje, 4 straipsnio a, b arba d punktuose, 5 straipsnio a arba b punktuose arba 6 straipsnyje nurodytas veikas būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką. Panašu, kad visos valstybės narės, išskyrus BE, LU ir SI, visiškai perkėlė šią nuostatą į nacionalinę teisę.

Šiuo atveju dauguma valstybių narių Direktyvą į nacionalinę teisę perkėlė anksčiau galiojusia nuostata, apskritai taikoma kėsinimuisi (AT, BG, CZ, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE, SK). Kitos valstybės narės ją įtraukė į specialią perkėlimo į nacionalinę teisę priemonę (CY, DE, FI, MT, RO).

5 straipsnio d punkto atžvilgiu valstybės narės turi imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad bent jau už pasikėsinimą įgyti sau ar kitam asmeniui neteisėtai įgytą, padirbtą arba suklastotą nematerialią negrynąją mokėjimo priemonę sukčiaujant būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką (8 straipsnio 2 dalies antras sakiny).

Atlikus vertinimą nustatyta, kad kėsinimosi kriminalizavimui dviejose valstybėse narėse (HR, SI) gali būti taikomi Direktyvoje nenumatyti apribojimai.

Visos likusios valstybės narės perkėlė atitinkamas Direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę. Tai buvo padaryta arba straipsniu dėl pasikėsinimo apskritai (AT, BE, BG, CZ, IT, EE, EL, ES, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SK), arba specialia perkėlimo į nacionalinę teisę priemone (CY, DE, FI, MT, RO).

b) Sankcijos

9 straipsnyje nustatyta, kad už 3–8 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas turi būti taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos baudžiamosios sankcijos ir nustatoma maksimali laisvės atėmimo už įvairias nusikalstamas veikas bausmės trukmė.

Nors valstybės narės Direktyvos 9 straipsnį į nacionalinę teisę iš esmės perkėlė, atlikus vertinimą nustatytos problemos, kurios galėtų būti susijusios su apibrėžties, susijusios su 9 straipsnio 2 dalimi, taikymo sritimi HR ir 9 straipsnio 6 dalies taikymo sritimi BE, CZ, HR ir HU.

Palyginti valstybių narių nustatytas sankcijas, taikomas už skirtingas nusikalstamas veikas, yra sudėtinga, nes nusikalstamoms veikoms taikomos tiek bendrosios, tiek specialiosios nuostatos. Perkeldamos Direktyvą į nacionalinę teisę nuostatomis dėl bendro pobūdžio nusikalstamų veikų ir siekdamos kriminalizuoti vieną iš šia direktyva draudžiamų veikų, valstybės narės rėmėsi keliomis nacionalinėmis nuostatomis. Dėl to už šią konkrečią nusikalstamą veiką taikomos kelios maksimalios sankcijos ir tai reiškia, kad faktinė maksimali sankcija priklausytų nuo kiekvieno konkretaus atvejo, teismų požiūrio ir nacionalinių taisyklių dėl tuo pačiu metu taikomų sankcijų. Pavyzdžiui, PL galioja taisyklė, pagal kurią vienas veiksmas gali būti laikomas tik vienos rūšies nusikalstama veika. Jeigu veika turi dvi ar daugiau baudžiamosios teisės nuostatomis apibrėžtų požymių, teismas turi pasirinkti vieną konkrečią nusikalstamą veiką. Priešingai, BG tais atvejais, kai baudžiamojo kodekso specialiojoje dalyje numatyta, kad tuo pačiu metu gali būti skiriamos dvi ar daugiau sankcijų už tam tikrą nusikaltimą, teismas nustato kiekvienos sankcijos dydį, užtikrindamas, kad suma atitiktų bendrus sankcijos tikslus.

Be to, nuostatomis gali būti apibrėžiamos sunkinančios aplinkybės, dėl kurių gali būti padidinta viršutinė sankcijų riba ir sankcijos gali būti padidinamos. Taigi maksimali baudmė priklauso nuo nusikalstamos veikos padarymo būdo. Pavyzdžiui, HR bendroje nuostatoje dėl neteisėto turto pasisavinimo numatyta maksimali penkerių metų laisvės atėmimo baudmė. Tačiau jeigu nusikalstamą veiką padaręs asmuo naudoja jėgą, maksimali baudmė yra 10 metų, o jeigu dėl veiksmų buvo gauta didelė materialinė nauda, nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui skiriama iki 12 metų laisvės atėmimo baudmė. DE už materialinių negrynujų mokėjimo priemonių klastojimą skiriama maksimali penkerių metų laisvės atėmimo baudmė. Vis dėlto, jeigu pažeidėjas veikia siekdamas komercinių tikslų, maksimali baudmė gali būti 10 metų.

Atlikus vertinimą taip pat paaiškėjo, kad daugeliu atvejų nacionalinės teisės aktuose nustatytos ribos yra griežtesnės už Direktyvoje nustatytas ribas. Šis skirtumas gali būti didelis: už pinigų padirbinėjimą BG ir LU baudžiama iki 15 metų, o PL – iki 25 metų. Tik dvi valstybės narės numato tokias pačias (arba labai panašias) sankcijas, kaip numatyta Direktyvoje (AT, MT).

c) Juridinių asmenų atsakomybė

Atlikus vertinimą nustatyta, kad 16 valstybių narių (AT, CZ, BE, BG, DE, EE, ES, FR, HR, HU, LU, LV, NL, PT, RO, SE) Direktyvos 10 straipsnį į nacionalinę teisę perkėlė jau galiojusia Baudžiamojo kodekso bendraja nuostata, o devynios valstybės narės šį straipsnį į nacionalinę teisę perkėlė konkrečiu teisės aktu dėl juridinių asmenų atsakomybės pagal Direktyvą (CY, EL, FI, IT, LT, MT, PL, SI, SK).

d) Juridiniams asmenims taikomos sankcijos

Direktyvos 11 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas, t. y. baudžiamojo arba nebaudžiamojo pobūdžio baudas, taip pat ir juridiniams asmenims. Tokias sankcijas nustatė visos valstybės narės.

11 straipsnyje numatyta galimybė valstybėms narėms įtraukti įvairias konkrečias sankcijas juridiniams asmenims, kaip antai, teisės į valstybės skiriamas išmokas arba pagalbą atėmimą arba likvidavimą teismo sprendimu. Direktyvos 11 straipsnyje numatyta galimybė nepasinaudojo iš viso šešios valstybės narės (AT, BG, EE, FI, NL, SE). Likusios 19 šalių į nacionalinę teisę perkėlė visą 11 straipsnį arba jo dalis (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SI, SK).

e) Jurisdikcija

Šis straipsnis, kuriuo valstybės narės įpareigojamos nustatyti jurisdikciją dėl jų teritorijoje arba jų piliečio padarytų nusikalstamų veikų, perkeliama į visų valstybių narių nacionalinio baudžiamojo kodekso arba baudžiamojo proceso kodekso bendrąsias nuostatas. Todėl teritoriškumo principas ir aktyvios pilietybės principas taikomi visuotinai, o ne konkrečiai šios direktyvos reglamentuojamoms nusikalstamoms veikoms. Be to, 12 straipsnį CY į nacionalinę teisę taip pat perkėlė nacionaliniu Įstatymu dėl kovos su sukčiavimu ir negrynujų mokėjimo priemonių klastojimu, o PT – Elektroninių nusikaltimų įstatymu.

Visos valstybės narės į nacionalinę teisę perkėlė 12 straipsnio 1 dalies a ir b punktus.

Pagal 12 straipsnio 3 dalį valstybėms narėms leidžiama nustatyti jurisdikciją Direktyvos 3–8 straipsniuose nurodytos nusikalstamos veikos, padarytos už jų teritorijos ribų, atžvilgiu, kai, *inter alia*, a) nusikalstamą veiką padariusio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta yra jų teritorijoje; b) nusikalstama veika padaryta jų teritorijoje įsteigto juridinio asmens naudai; arba c) nusikalstama veika padaryta jų piliečio arba asmens, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra jų teritorijoje, atžvilgiu. Keturiolika valstybių narių (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, LT, LV, MT, NL, SE, SK) pasinaudojo 12 straipsnio 3 dalies a punkte numatyta galimybe; 12 valstybių narių (BE, CY, CZ, EL, FI, LV, MT, NL, PL, PT, SI, SK) į nacionalinę teisę perkėlė 12 straipsnio 3 dalies b punktą, o 16 valstybių narių (AT, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, LV, MT, RO, SE, SI) išplėtė savo jurisdikciją pagal 12 straipsnio 3 dalies c punktą. Kalbant apie šį c punktą, BG, DE, EE, HU, RO ir SI nustatyta jurisdikcija dėl nusikalstamos veikos, padarytos už šių šalių teritorijos ribų, kai nusikalstama veika padaroma (tik) vieno iš jos piliečių atžvilgiu, taip neįtraukiant nuolatinių gyventojų. AT numato galimybę Austrijos baudžiamosios teisenos sistemai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už užsienyje padarytas nusikalstamas veikas, jeigu nusikalstamos veikos vykdytojas ir auka yra Austrijos piliečiai. CY, CZ, EL, FI, LV ir MT pasinaudojo visomis trimis 12 straipsnio 3 dalyje nustatytomis laisvai pasirenkamomis nuostatomis.

2.4. Veiklos klausimai

a) Veiksmingi tyrimai ir bendradarbiavimas

Visose valstybėse narėse tyrimo priemonės, skirtos 3–8 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų tyrimui ir baudžiamajam persekiojimui už jas, yra ne aiškiai įtrauktos į teisės aktus, kuriais Direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, bet numatytos bendresnio pobūdžio teisės aktuose, kaip antai baudžiamojo proceso kodeksuose. Paprastai galimybė naudoti tyrimo priemonę tam tikroje byloje yra susijusi su sankcija, taikoma už atitinkamą nusikalstamą veiką. Taigi, kaip jau nurodyta Direktyvos nuostatoje, tyrimo priemonės, naudojamos kovojant su organizuotu nusikalstamumu arba kitais sunkiais nusikaltimais, taip pat bus prieinamos tiriant šioje direktyvoje nustatytas nusikalstamas veikas ir vykdančios baudžiamąjį persekiojimą už jas. Kai kurių tyrimo priemonių išskirtinumas ir poreikis užtikrinti jų proporcingumą nusikalstamos veikos atžvilgiu dažniausiai yra įtraukti į atitinkamas teisinės nuostatas ir (arba) Konstituciją.

Direktyvos 13 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad informacija apie 3–8 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas turėtų būti nepagrįstai nedelsiant pateikiama tų nusikalstamų veikų tyrimą ar baudžiamąjį persekiojimą už jas vykdančioms institucijoms. Kitaip tariant, teisėsaugos institucijos ir kitos kompetentingos institucijos turėtų laiku susipažinti su aktualia informacija, kad galėtų tirti šioje direktyvoje nurodytas nusikalstamas veikas ir už jas vykdyti baudžiamąjį persekiojimą (22 konstatuojamoji dalis). Baudžiamojo proceso kodekse dažnai numatomos įvairios pranešimo sistemos, kurias naudojant galima veiksmingai ir greitai pranešti apie nusikalstamas veikas (kaip apibrėžta Direktyvos 3–8 straipsniuose). Šios pranešimo sistemos apima: viešojo sektoriaus institucijų ir valdžios institucijų pareigą pranešti; informavimo apie pažeidimus sistemą; skundų teikimo procedūrą; mokėjimo paslaugų teikėjų pareigą pranešti apie rimtus operacinius ar saugumo incidentus ir privačių asmenų teisę pranešti apie incidentus. Be to, kai kuriais konkretesniais teisės aktais galima užtikrinti, kad apie saugumo incidentus (įskaitant pranešimų apie sunkias nusikalstamas veikas, kaip antai neteisėtą mokėjimo priemonių gavimą, klastojimą ir pakeitimą, atvejus) būtų kuo greičiau pranešama atitinkamoms institucijoms. Apie tokius teisės aktus pranešė AT, CZ, LT, FI, MT ir PT.

Sąlyga, kad pateikta informacija turėtų „būti nedelsiant perduota atitinkamomis institucijomis“, į nacionalinę teisę dažniausiai aiškiai neperkeliamą.

b) Keitimasis informacija

Nacionalinių teisėsaugos institucijų keitimaši informacija nusikaltimų, įskaitant nurodytus Direktyvos 3–8 straipsniuose, tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo tikslais galima palengvinti pasitelkiant operatyvinius kontaktinius punktus (26 konstatuojamoji dalis). Direktyvos 14 straipsnio 1 dalies pirmu sakiniu užtikrinama, kad valstybės narės iš tiesų įsteigtų tuos kontaktinius punktus ir kad jie veiktų visą parą be poilsio dienų. Be to, antruoju sakiniu valstybės narės įpareigojamos nustatyti procedūras, skirtas greitai reaguoti į skubius pagalbos prašymus ir atsakyti ne vėliau kaip per aštuonias valandas, bent jau nurodydamos, ar į prašymą bus atsakyta ir tokio atsakymo formą bei per kiek laiko bus atsakyta.

Toliau nurodytos valstybės narės šioje direktyvoje aprašytais tikslais nusprendė pasinaudoti esamais operatyviais kontaktiniais punktais: AT, BE, CY, EE, EL, ES, FR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE.

1 lentelėje pateikiama įsteigtų kontaktinių punktų apžvalga. BG, CZ, LU, SI, HR kontaktinių punktų nenustatyta.

1 lentelė. Operatyviniai kontaktiniai punktai

VN	Kontaktinis punktas	VN	Kontaktinis punktas
AT	Federalinis kriminalinės policijos biuras	EE	Teisingumo ministerija
BE	Operatyvinės policijos informacijos direktoratas	FI	Nacionalinis žvalgybos biuras
BG	Nėra duomenų	FR	Centrinės teisminės policijos direkcijos tarptautinių santykių skyrius
CY	Kipro policija	HR	Nėra duomenų
CZ	Nėra duomenų	HU	Tarptautinio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose centras (NEBEK)
DE	16 Valstybinių kriminalinės policijos biurų ir vienas Federalinis kriminalinės policijos biuras – centriniai kontaktiniai punktai elektroninių nusikaltimų klausimais	MT	Maltos policija
EL	Graikijos policija (Tarptautinio policijos bendradarbiavimo skyrius)	ES	Koordinavimo padalinys ypatingiems atvejams
IT	Tarptautinio policijos bendradarbiavimo tarnybos tarptautinių operacijų skyrius	NL	Nacionalinis tarptautinės teisinės pagalbos centras (LIRC)
LT	Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pajėgų valdybos 2-asis skyrius ir Lietuvos kriminalinės policijos biuro Tarptautinių santykių taryba	PL	Policijos centrinė būstinė
LV	Nacionalinė policija	PT	Kriminalinė policija
RO	Generalinės prokuratūros baudžiamojo persekiojimo ir baudžiamųjų tyrimų skyrius	SE	Policijos institucija
SI	Nėra duomenų	SK	Slovakijos Respublikos policijos pajėgų prezidento kriminalinės policijos biuras

Direktyvos 14 straipsnio 1 dalies antras sakinys praktiškai įgyvendintas keliose valstybėse narėse. Informacijos apie skubių prašymų atvejais taikomas procedūras nebuvo galima rasti BE, BG, CZ, LV, RO, FR, HR, LU, NL, PL, SE, SK.

c) Pranešimas apie nusikaltimus

Valstybės narės taip pat privalo sukurti tinkamus pranešimo kanalus. Tokie kanalai, skirti pranešti apie įtariamą sukčiavimą arba apskritai pranešti apie bet kokias galimas nusikalstamas veikas, gali būti nustatyti teisėkūros procedūra priimamuose aktuose. Dažnai valstybės narės būna nustatę, kad pranešti apie nusikaltimą privalo tam tikrų kategorijų (fiziniai ir juridiniai) asmenys (kaip nurodyta 15 straipsnio 2 dalyje), o aukoms ir kitiems „pašaliniais asmenimis“ suteikiama galimybė (bet ne prievolė) pranešti apie nusikaltimą. Šios teisinės nuostatos paprastai papildomos praktinėmis įgyvendinimo priemonėmis.

Visose valstybėse narėse policijai ir (arba) teisminėms institucijoms informacija gali būti teikiama raštu arba žodžiu. Be to, kai kuriose valstybėse narėse numatomi papildomi pranešimo kanalai:

AT federaliniuose teisės aktuose numatomos įvairios pranešimo sistemos, kurias naudojant galima veiksmingai ir greitai pranešti apie nusikalstamas veikas, kaip apibrėžta Direktyvos 3–8 straipsniuose: 1) viešojo sektoriaus institucijų ir valdžios institucijų pareiga pranešti; 2) generalinio prokuroro ekonomikos ir korupcijos klausimais informavimo apie pažeidimus sistema; 3) finansų rinkos institucijos informavimo apie pažeidimus sistema ir 4) mokėjimo paslaugų teikėjų pareiga pranešti apie rimtus operacinius ar saugumo incidentus. Federalinės kriminalinės policijos biure įsteigta speciali pranešimų apie elektroninius nusikaltimus tarnyba. Be to, Federalinė vidaus reikalų ministerija bendradarbiauja su Federaliniais ekonomikos rūmais. Todėl siunčiami įvairūs pranešimai ir vykdomos kampanijos, kuriomis visuomenė motyvuojama ir skatinama pranešti apie atitinkamus teisės aktų pažeidimus.

BE ekonomikos ministerija valdo vieną bendrą kontaktinį punktą, skirtą nukentėjusiesiems nuo sukčiavimo, aferų, klaidinimo ir apgaulės. Be to, finansinių paslaugų ir rinkų institucija teisiškai sukūrė ir suteikė galimybę naudoti informavimo apie pažeidimus kanalą visiems skundams, susijusiems su kredito ar investiciniais produktais ir paslaugomis, teikti.

CY Kipro policija kartu su Kipro centriniu banku ir nacionaline tinklų ir informacinių sistemų saugumo institucija teisėkūros priemone oficialiai paskirta kaip kompetentinga nacionalinė institucija, atsakinga už atitinkamų pranešimo ir ryšių kanalų kūrimą.

CZ baudžiamosios teisės aktais valstybės institucijos įpareigojamos pranešti.

DE įpareigotieji subjektai turi nepagrįstai nedelsdami pranešti apie įtartinus sandorius. Be to, federaliniu lygmeniu buvo priimtos ne teisėkūros priemonės, kaip antai oficialiai įtvirtinta viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė Direktyvos 3–8 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų nustatymo, prevencijos, tyrimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais ir keitimosi informacija platforma.

EL, be bendrų pranešimo kanalų, Graikijos vyriausybė sukūrė internetinę valstybės tarnybą, kurioje piliečiai gali tiesiogiai teikti skundus dėl internete padarytų nusikalstamų veikų. Be to, kredito įstaigos ir kiti mokėjimo paslaugų teikėjai turi nedelsdami pranešti Graikijos bankui (kuris turi kompetenciją nagrinėti tokius skundus) apie bet kokius sukčiavimo atvejus.

ES, be bendrų pranešimų apie nusikalstamas veikas, Ispanijos bankas, bendradarbiaudamas su Nacionaliniu kibernetinio saugumo institutu, suteikia pranešimų teikimo kanalą.

Italijos teisės aktais užtikrinama, kad teisminė policija laiku pateiktų prokurorui informaciją apie nusikalstamą veiką, surinktą savo iniciatyva arba gavusi skundą ar ieškinį. Taip pat skatinama dalytis informacija skaitmeninėse platformose.

LT turi daug kanalų, kuriais naudojantis galima pranešti apie Direktyvos 3–8 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas: interneto svetainėje (e. policijos portale), bendruoju pagalbos telefono numeriu 112, asmeniškai, e. paštu, tekstiniu pranešimu, e. policijos mobiliąja programėle ir kitomis automatinėmis priemonėmis. Mokėjimo paslaugų teikėjai, finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai, Lietuvos bankas ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba privalo pranešti kompetentingoms teisėsaugos institucijoms apie pagrįstus įtarimus dėl nusikalstamų ir (arba) kitų neteisėtų veiksmų.

LU veikia interneto svetainė, kurioje paaiškinama, kaip pranešti apie sukčiavimą. Finansų sektoriaus kontrolės komisija nustatė finansinio sukčiavimo atvejų nustatymo gaires, tačiau taip pat prašo, kad visos jos prižiūrimos įstaigos kuo greičiau praneštų apie bet kokį sukčiavimą ir incidentus, susijusius su išorės kompiuteriniais išpuoliais.

RO valstybės tarnautojams ir vadovaujamąsias pareigas valdžios institucijose einantiems asmenims, viešojo intereso paslaugas teikiantiems asmenims ir kontrolės bei priežiūros įstaigose veikiantiems asmenims taikomas įpareigojimas pranešti.

SI privaloma pranešti apie nusikalstamą veiką visoms valdžios institucijoms ir organizacijoms, vykdančioms viešosios valdžios funkcijas.

Teisės aktu sukurtoje FR platformoje „Perceval“ nukentėjusiesiems suteikiama galimybė pranešti apie sukčiavimą banko kortelėmis ir jų padirbinėjimą. Taip pat veikia panaši pranešimo apie kibernetinį nusikalstamumą platforma. Be to, bet kuriam (fiziniam arba juridiniam) asmeniui, kuris savo neatidėliotinais veiksmais neužkerta kelio nusikaltimui ir dėl to turi bendrą pareigą pranešti apie nusikaltimą, taikomos sankcijos.

HU pareiga pranešti apie nusikalstamą veiką nustatyta tik valdžios institucijos nariams, valstybės tarnautojams ir valstybės profesinėms įstaigoms. Vengrijos nacionalinis bankas savo interneto svetainėje nuomonės forma ragina finansų įstaigas pranešti apie įtariamą sukčiavimą.

MT nacionalinis kontaktinis punktas ragina, visų pirma finansų įstaigas, pranešti apie įtariamą sukčiavimą negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimą.

Be teisės aktais sukurto informavimo apie pažeidimus kanalo PT naudojama vieno langelio principu veikianti pranešimo apie elektroninius nusikaltimus sistema, kurioje spustelėjus nuorodą iš karto atveriamas kompetentingoms institucijoms adresuotas e. laiškas.

SE apie tam tikrų rūšių nusikaltimus, pavyzdžiui, sukčiavimą kredito kortelėmis, taip pat galima pranešti naudojant policijos institucijos e. sistemą. Be to, bankininkystės ir finansavimo veiklos vykdytojai privalo policijos institucijai pranešti apie įtartiną veiklą, susijusią su galimais pinigų plovimo ar teroristų finansavimo atvejais arba turtu, kuris buvo kitais būdais gautas vykdant nusikalstamą veiką. Be to, palaikomas nuolatinis bankų ir finansų operacijų bei policijos institucijos nacionalinio sukčiavimo centro dialogas.

SK teisės aktuose nustatytas reikalavimas valdžios institucijoms ir kitiems juridiniams asmenims nedelsiant pranešti apie nusikalstamas veikas teisėsaugos institucijoms (ir nurodytos susijusios procedūros). Taip pat nustatytos įpareigotųjų asmenų, visų pirma bankų, prievolės pranešti apie pinigų plovimą.

NL ir PL taip pat ėmėsi su teisėkūra nesusijusių veiksmų, kuriais įgyvendinamas Direktyvos 15 straipsnis. Nyderlandų policijos tarnybos telefono linijos ir policijos interneto svetainė yra tinkamas kanalas, kuriuo galima pranešti valdžios institucijoms apie sukčiavimą, susijusį su negrynosiomis mokėjimo priemonėmis. Be to, Nyderlandų vyriausybė išpareigojo skatinti finansų įstaigas ir kitus juridinius asmenis pranešti apie bet kokius įtarimus dėl sukčiavimo. Tai patvirtina, pavyzdžiui, tai, kad visuose Nyderlandų policijos padaliniuose veikia kovos su finansiniu sukčiavimu priimamojo skyrius. Be to, keturi pagrindiniai bankai ir tarptautinių mokėjimo kortelių paslaugų teikėjai su policija pasirašė susitarimą dėl bendros kovos su sukčiavimu (bankininkystės srityje) ir duomenų vagystėmis. PL pranešimus apie nusikaltimus visą parą be poilsio dienų priima visi policijos padaliniai. Be to, dėl nusikaltimų, padarytų naudojant kompiuterines technologijas, pobūdžio, galima susisiekti tiesiogiai su specializuotu policijos štabo organizaciniu padaliniu. Taip pat, siekiant užtikrinti kuo greitesnį bendradarbiavimą su bankų sektoriumi, sukurtas policijos būstinės kovos su elektroniniais nusikaltimais biuro ir Lenkijos bankų asociacijos bankų saugumo centro bendradarbiavimo kanalas.

BG, EE, HR Direktyvos 15 straipsnio 2 dalies į nacionalinę teisę neperkėlė.

2.5. Parama nukentėjusiesiems ir prevencija

a) Pagalba ir parama nukentėjusiesiems

Direktyvos 16 straipsnio 1 dalimi užtikrinama, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių asmens duomenys buvo netinkamai naudojami, būtų apsaugoti ir jiems būtų teikiama parama. Tarp tų priemonių turėtų būti ir šios: a) konkrečios informacijos ir konsultacijų dėl apsaugos nuo neigiamų tokio nusikaltimo pasekmių teikimas ir b) specialių institucijų, apimančių įvairius su tapatybe susijusių nusikaltimų ir paramos aukoms aspektus, sąrašo pateikimas.

Be to, juridiniams asmenims, nukentėjusiems dėl šios direktyvos 3–8 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų, turėtų būti suteikiama galimybė gauti informaciją apie a) skundų teikimo procedūras, b) teisę gauti informaciją apie bylą, c) procedūras, kuriomis jie gali pasinaudoti norėdami pateikti skundą, jei kompetentinga institucija vykstant baudžiamajam procesui nepaiso nukentėjusiųjų teisių, ir d) kontaktinius duomenis ryšiams dėl jų bylos (Direktyvos 16 straipsnio 3 dalis).

Daugumos valstybių narių baudžiamojo proceso kodekse nustatytos taisyklės dėl nukentėjusiųjų ir jų teisių, įskaitant kai kurias konkrečias nuostatas dėl nukentėjusiųjų teisių gauti informaciją ir pagalbą proceso metu, teisės gauti konsultacijas ir teisės pateikti skundą. Konkrečiu teisės aktu, kuriuo Direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, dažnai papildoma tai, kas jau nustatyta Baudžiamojo proceso kodekse. Juridiniams asmenims paprastai taikomos atskiros Baudžiamojo proceso kodekso arba kitos teisinės nuostatos. Be to, galima rengti įvairias informavimo kampanijas, bukletus, specialias interneto svetaines, aplinkraščius ir kt. priemones, skirtas padėti nukentėjusiesiems dėl Direktyvos 3–8 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų teikti jiems paramą. Tai pasakytina apie AT, BE (dėl 16 straipsnio 1 dalies), CY, CZ, DE, IT, LT, LU (dėl 16 straipsnio 1 dalies), LV (dėl 16 straipsnio 3 dalies), RO, SI (dėl 16 straipsnio 3 dalies), EE, FI (dėl 16 straipsnio 1 dalies), FR (dėl 16 straipsnio 1 dalies), HR, HU, NL, PL (dėl 16 straipsnio 3 dalies), PT, SE ir SK. Direktyvos 16 straipsnio 1 dalis ir (arba) 16 straipsnio 3 dalis nei vienoje valstybėje narėje nebuvo perkeltos pažodžiui ar beveik pažodžiui (išskyrus MT).

Direktyvos 16 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas akredituotų konsultavimo įstaigų, teikiančių pagalbą nukentėjusiesiems, sąrašas paprastai skelbiamas internete, taigi praktiškai įgyvendinamas.

b) Prevencija

17 straipsnyje dėl prevencijos reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi tinkamų veiksmų, pvz., organizuotų informavimo ir informuotumo didinimo kampanijas, įgyvendintų mokslinių tyrimų ir švietimo programas. Šis skirsnis grindžiamas valstybių narių Komisijai pateiktos informacijos vertinimu, taip pat atvirojo kodo interneto moksliniais tyrimais, kuriais siekiama iširti, ar esama prevencinių priemonių. Kaip aprašyta 2 lentelėje, nustatyti prevencijos veiksmai daugiausia susiję su kibernetiniais nusikaltimais ir sukčiavimu internete. Tačiau kai kuriose šalyse informaciją apie sukčiavimo prevenciją taip pat paprastai teikia policija.

2 lentelė. Prevencijos veiksmai

VN	Veiksmai
AT	Federalinė policija savo interneto svetainėje ir socialiniuose tinkluose reguliariai teikia informaciją apie tai, kaip apsisaugoti nuo sukčiavimo. Bendradarbiavimas su suinteresuotosiomis šalimis, pavyzdžiui, prekybos rūmais, remiamas ir įgyvendinamas vykdant e. prekybos projektus.
BE	Įvairios interneto svetainės, kuriose teikiami patarimai ir (arba) skelbiama informuotumui didinti skirta medžiaga, kaip antai Belgijos kibernetinio saugumo centro (CCB) valdomos interneto svetainės. Tam tikri bendradarbiavimo su suinteresuotosiomis šalimis atvejai buvo nustatyti atlikus paiešką internete, pvz., rengdama informuotumui didinti skirtą medžiagą finansų sektoriui atstovaujanti organizacija bendradarbiavo su Briuselio prokuratūra (<i>parquet</i>).
BG	2021 m. Bulgarijoje pradėta Kovos su finansų kurjeriais kampanija, kurią vykdė bankų asociacija ir kuri buvo vykdoma kartu su kovos su organizuotu nusikalstamumu generaliniu direktoratu ir prokuratūra. Generalinis direktoratas taip pat pradėjo kampaniją dėl duomenų viliojimo.
CY	Policijos kibernetinių nusikaltimų poskyris savo interneto svetainėje teikia informaciją ir konsultacijas tokiais klausimais kaip skaitmeninis sukčiavimas, taip pat teikia informaciją apie būsimus renginius, pvz., informuotumo didinimo kampanijas. Vienas iš pavyzdžių – policijos, centrinių bankų, bankų asociacijos ir skaitmeninio saugumo institucijos vykdyta informavimo apie informacijos saugumą kampanija.
DE	Federalinė policija (BKA) savo interneto svetainėje apžvelgia priemones, skirtas oficialiai įtvirtintai viešojo ir privačiojo sektorių partnerystei, kuria siekiama nustatyti nusikalstamas veikas, kurioms taikoma Direktyva, užkirsti joms kelią, jas tirti ar patraukti už jas baudžiamojon atsakomybėn – pvz., Federalinio kriminalinės policijos biuro (BKA), Federalinio informacijos saugumo biuro (BSI) ir Vokietijos kovos su elektroniniais nusikaltimais kompetencijos centro (G4C) bei finansų įstaigų asociacijos ir IT saugumo sektoriaus įmonių partnerystė. BKA taip pat sukūrė „Elektroninių nusikaltimų konferenciją C ³ “ – platformą, kurioje valdžios institucijos, verslo, mokslo ir politikos atstovai gali keistis informacija. G4C taip pat rengia informacines brošiūras ir organizuoja mokymus. Galiausiai BKA taip pat dalyvauja taikant kibernetinių nusikaltimų prevencijos priemones žemių lygmeniu, o nacionaliniu lygmeniu BKA taip pat bendradarbiauja su kitomis policijos ir ne policijos institucijomis bei organizacijomis (suinteresuotosiomis šalimis) ir stiprina bendradarbiavimą, ypač aktualių tendencijų srityse.
FR	Vidaus reikalų ministerija skelbia informaciją, susijusią su kibernetinių incidentų prevencija. Platformos, kuriose galima pranešti apie elektroninius nusikaltimus, taip pat apima prevencinių pranešimų teikimo platformą ir Nacionalinę policijos informacijos ir ryšių tarnybą (SICoP). Kiti pavyzdžiai: Prancūzijos banko parengtos gairės arba nacionalinės kovos su sukčiavimu darbo grupės paskelbtas sukčiavimo prevencijos vadovas, kuriame sugrupuotos skirtingos administravimo ir vykdymo užtikrinimo institucijos.
EL	Elektroninių nusikaltimų skyrius ir policijos būstinė labai aktyviai veikia visuomenės informavimo, informuotumo didinimo ir rizikos nukentėti dėl sukčiavimo mažinimo srityse, rengia televizijos kampanijas, šviečiamojo pobūdžio pristatymus ir teikia informaciją internete.
ES	Ispanijos nacionalinis kibernetinio saugumo institutas ir mokesčių agentūra savo interneto svetainėje teikia aktualią informaciją apie tai, kaip verslo aplinkoje užkirsti kelią duomenų viliojimui, išpirkos reikalavimo programinei įrangai ir kt.
HR	Vidaus reikalų ministerija internete teikia informaciją, susijusią su sukčiavimu internete ir valdo platformos „Youtube“ kanalą „Sukčiavimas ir kompiuterinis saugumas“, kuriame skelbia vaizdo įrašus apie kibernetines aferas.

IT	Iždo departamentas, kurio užduotis – užkirsti kelią sukčiavimui mokėjimo priemonėmis, jau skatina keletą iniciatyvų vietos lygmeniu, bendradarbiaudamas su vietos administravimo institucijomis ir universitetų sistema, organizuodamas seminarus ir praktinius seminarus, skirtus su valiutos padirbinėjimu susijusioms kategorijoms, įskaitant piliečius.
LT	Informacija apie sukčiavimo internete prevenciją skelbiama Ryšių reguliavimo tarnybos interneto svetainėje ir policijos interneto svetainėje, kurioje aprašomos dažniausiai pasitaikančios kibernetinio sukčiavimo rūšys. Be to, vienas iš nacionalinės kovos su elektroniniais nusikaltimais strategijos tikslų – stiprinti elektroninių nusikaltimų prevenciją ir kontrolę, visų pirma plėtojant veiksmingą teisėsaugos institucijų ir kitų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą.
LV	Finansų ir kapitalo rinkos komisija sukūrė įvairias interneto priemones, skirtas informacijai ir gairėms dėl finansinio saugumo ir sukčiavimo teikti. Be to, įvairios kampanijos buvo surengtos bendradarbiaujant su Valstybine policija ir vartotojų teisių apsaugos centru.
NL	Taikomos tokios priemonės kaip antai „Fraudehelpdesk“ (pagalbos sukčiavimo atvejais linija) – Nyderlandų vyriausybės subsidijuojama organizacija. Tais atvejais, kai galima pranešti apie sukčiavimo veiksmus, „Fraudehelpdesk“ veikia kaip „SAFECIN stichting“ (kovos su finansiniais ir ekonominiais nusikaltimais Nyderlanduose fondo; SAFECIN), t. y. fondo, kuriame dalyvauja vyriausybė, dalis.
SE	Palaikomas nuolatinis bankų ir finansų operacijų bei policijos institucijos nacionalinio sukčiavimo centro (NBC) dialogas. Be to, NBC, be kita ko, nusikalstamumo prevencijos tikslais, bendradarbiauja su, pvz., e. prekybos subjektais. Šiuose kontaktiniuose punktuose pabrėžiama, kad svarbu apie sukčiavimą pranešti policijai.

Dešimtyje valstybių narių (CZ, EE, FI, HU, MT, PL, PT, RO, SI, SK), nebuvo rasta jokios informacijos apie tinkamus prevencinius veiksmus ir praktinį įgyvendinimą, nors MT ir RO teisės aktuose šis įpareigojimas įtvirtintas griežtai laikantis Direktyvos formuluotės.

3. Išvados ir tolesni veiksmai

Priėmus šią direktyvą padaryta didelė pažanga sukčiavimo negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimo valstybėse narėse kriminalizavimo srityje, o tai palengvina tarpvalstybinį teisėsaugos institucijų, tiriančių šios rūšies nusikalstamas veikas, bendradarbiavimą. Valstybės narės iš dalies pakeitė baudžiamuosius kodeksus ir kitus susijusius teisės aktus, supaprastino procedūras ir sukūrė arba patobulino bendradarbiavimo sistemas. Komisija pripažįsta valstybių narių įdėtas dideles pastangas šiai direktyvai perkelti.

Vis dėlto tam, kad būtų išnaudotas visas direktyvos potencialas, valstybės narės turi visapusiškai įgyvendinti visas jos nuostatas. Iš iki šiol gautų analizės rezultatų matyti, kad pagrindiniai patobulinimai, kuriuos turi atlikti valstybės narės, yra susiję su 2 straipsnio d punktu, kuriame pateikiama virtualiosios valiutos apibrėžtis; 7 straipsniu dėl nusikalstamų veikų, susijusių su nusikalstamoms veikoms daryti naudojamomis priemonėmis, ir 8 straipsnio 2 dalimi dėl pasikėsinimo; 9 straipsnio 6 dalimi dėl sankcijų fiziniams asmenims, jeigu nusikalstama veika padaroma dalyvaujant nusikalstamo susivienijimo veikloje; 14 straipsniu dėl keitimosi informacija ir 16 straipsniu dėl pagalbos ir paramos nukentėjusiesiems.

Komisija toliau teiks paramą valstybėms narėms įgyvendinant šią direktyvą. Visų pirma 2023 m. bus paskelbtas specialus kvietimas teikti pasiūlymus.

Komisija yra įsipareigojusi užtikrinti, kad perkėlimas į nacionalinę teisę būtų užbaigtas visoje ES ir kad nuostatos būtų tinkamai įgyvendintos. Tai pasakytina apie kontrolę, kad nacionalinėmis priemonėmis būtų vykdomos atitinkamos Direktyvos nuostatos. Prireikus Komisija naudosis Sutartyse numatytais vykdymo užtikrinimo įgaliojimais ir pradės pažeidimo nagrinėjimo procedūras.